

Comunicarea nonverbală în conduita simulată

Alina Coman

Universitatea „Transilvania”, Braşov

Studiul de faţă prezintă rolul diferitelor categorii de gesturi în comportamentul simulat, având la bază principala clasificare a gesturilor propusă în literatură de Paul Ekman. Studiul este o analiză a conţinutului comunicării nonverbale, asociate comportamentului simulat. Prin analiza a 48 de înregistrări ale unor jocuri de rol, în care subiecţii implicaţi trebuiau să mintă, ipotezele cercetării au fost confirmate. Numărul de gesturi reglatoare s-a micşorat de două ori, numărul de gesturi de tip affect display a fost de 1,5 ori mai mare, în timp ce numărul gesturilor adaptoare a crescut de cinci ori.

Clarificări conceptuale

Comportamentul disimulat vizează ansamblul manifestărilor noastre prin care ascundem adevărata înfăţişare a unui lucru sau desfăşurare a unui eveniment. „Comportamentul simulat” (lat. *simulatio*, „prefacere”) desemnează manifestările prin care facem să pară adevărat ceea ce în realitate nu este, prin care vrem să creăm o impresie falsă. Minciuna este afirmaţia prin care se denaturează în mod intenţionat adevărul (conţine elemente de simulare şi disimulare).

Considerăm, în acest caz, mult mai potrivit conceptul de *conduită* decât cel de *comportament*, deoarece atât simularea, cât şi disimularea se fundamentează punctual pe elemente de intenţionalitate şi pe procesări de informaţii în plan mental care precedă sau determină manifestări observabile în plan exterior.

Nu manualele de comunicare, ci tratatele de criminalistică propun analize detaliate ale comportamentului simulat. Tudorel Butoi (2001), printre alţi autori, atrage atenţia asupra faptului că, în studiile de după anii '90 având ca obiect detecţia simulării, a minciunii, stările de nesinceritate, saturate în tensiune psihică, determină o serie întreagă de modificări fiziologice. În domeniul criminalisticii, al psihologiei judiciare, aceste stări sunt specifice învinuiţilor sau inculpaţilor care încearcă să ascundă adevărul. Dintre aceste modificări, amintim: răguşeala, congestionarea, crisparea, scăderea salivaţiei, dereglarea ritmului respiraţiei şi a celui cardiac etc. Pornind de la aceste manifestări specifice tensiunii psihice, M. Le Clère propune un pachet de reguli operabile în detectarea minciunii, vinovăţiei sau inocenţei (*apud* Stancu, 1995, 145).

Tabelul 1. Reguli de detectare a minciunii și inocenței

	Vinovatul care simulează	Inocent
Caracteristici ale răspunsului	Lent și ezitant	Spontan, detaliat și deseori indignat
Indicatori fiziologici	Suportă mai greu privirea interlocutorului	Se înroșește mai ușor
Apelul la corectitudine	Nu face apel la corectitudine	Face apel la corectitudinea sa, căutând să convingă că nu are nici un interes să nege faptele care i se impută
Alibi	Oferă imediat un „excellent” alibi	Dă mai greu explicații cu privire la modul în care și-a petrecut intervalul de timp critic
Consecvență în declarații	Este consecvent în declarațiile pe care le face	Deseori este inconsecvent în declarații

În opinia lui Tudorel Butoi, în momentul simulării, subiectul prezintă o serie de manifestări emoționale. Cele mai multe dintre aceste manifestări nu se pot controla în întregime deoarece sunt cauzate de tensiunea psihică specifică sistemului nervos vegetativ. Prezentăm în continuare o listă a indicatorilor fiziologici folosiți în tehnicile moderne de detecție a simulării :

- modificările activităților cardiovasculare, manifestate în ritmul și amplitudinea pulsului, precum și în tensiunea arterială, însoțite de fenomene vasodilatatorii (congestionare) și vasoconstrictorii (paloare) ;
- modificarea caracteristicilor normale ale respirației, care, în prezența emoției, devine neregulată și mai grea ;
- modificarea rezistenței electrice a pielii, denumită reacție electrodermică (R.E.D.) ;
- modificarea caracteristicilor normale ale vocii, a funcției fonatorii influențate de schimbarea tremurului fiziologic al musculaturii aparatului fonorespirator ;
- modificarea caracteristicilor scrierii, îndeosebi în privința vitezei de execuție și a presiunii, care se poate accentua sau reduce ;

- modificarea tensiunii musculare, manifestată prin crispare sau blocarea funcțiilor motorii (aspectul de „înlemnit de frică”) ;
- modificarea temperaturii corpului ;
- modificări la nivelul comportamentului ocular ;
- modificări la nivelul activității electronice a scoarței cerebrale, înregistrată prin intermediul electroencefalografului sub forma electroencefalogramei (EEG), indicator important al tensiunii psihice.

Detectarea științifică a conduitelor simulate se realizează cu ajutorul unor mijloace tehnice de mare performanță. Cel mai cunoscut dintre acestea este poligraful (*lie detector*), realizat de Larson (1925, SUA).

În practica relațiilor interpersonale de zi cu zi, conduitele simulate nu mai pot fi evidențiate cu mijloacele utilizate în condiții de laborator. Avem la dispoziție două certitudini de la care plecăm în acest parcurs fascinant al detectării conduitelor simulate : faptul că în momentul simulării individul prezintă o serie de manifestări emoționale și faptul că persoana care simulează nu își poate controla în întregime aceste manifestări emoționale.

Categoriile gestuale (după Paul Ekman)

Informația este codificată și transmisă prin diferite semne legate direct de postura, mișcarea, gesturile, mimica, înfățișarea partenerilor. Înglobând o diversitate de posibilități, comunicarea nonverbală este astăzi obiectul unor susținute cercetări, menite să-i aprofundeze mecanismele și funcțiile. Din punct de vedere ontogenetic, acest tip de comunicare prezintă o mare precocitate, bazată, în egală măsură, pe elemente innăscute (comportamentele expresive primare ale afectelor și emoțiilor), dar și pe structuri învățate, inițial, într-o manieră imitativă. Prezentăm în continuare cele cinci categorii gestuale ale lui Paul Ekman (Kendon, 1983; Malandro, Barker și Barker, 1989). În literatura noastră, aceste categorii au fost preluate de Luminița Iacob în lucrarea coordonată de Constantin Cucoș (1998, 228-229).

Manifestări afective (*affect display*) sunt gesturi mimice sau corporale care însoțesc o trăire organică sau care au un halo afectiv (a roși, a te crispa de durere, a tresări). Sunt importante pentru că le transmit receptorilor, într-o manieră neintenționată, informații în legătură cu starea noastră generală (de exemplu, suntem în formă, ne simțim rău) sau de moment (de exemplu, o stare de uimire, jenă). Având o puternică determinare biologică, au o semnificație interculturală universală. Tristețea, dezgustul, amenințarea, neliniștea, groaza, triumful etc. se exprimă aproximativ la fel la popoare diferite și îndepărtate geografic și cultural. Unele dintre acestea sunt prezente primare în onotologia gestualității (de exemplu, surâsul, încruntarea, surpriza, dezgustul), facilitând chiar de la naștere construcția relației de comunicare părinte-copil.

Reglatorii apar doar în prezența partenerilor de discuție. Sunt acele mișcări care

permit, reglementează și mențin schimbul verbal dintre interlocutori. Aproximarea de partener, contactul vizual reciproc, postura de ascultare, de solicitare a cuvântului sau semnalele de modificare a ritmului și intensității „ofertelor” verbale sunt regulatori care susțin relația de comunicare.

Ilustratorii sunt mișcările care susțin și completează exprimarea verbală. Rolul acestora se referă în principal la facilitarea decodificării unui mesaj oral la nivelul receptorului. Fiind însușită prin învățare, această categorie gestuală are, în parte, determinare în experiența socială. Sub aspectul conținutului, ilustratorii indică direcția (sus, acolo, departe), dimensiunea (mare, mic), forma (dreptunghi, spirală), persoana (eu, tu), modalitatea de acțiune (rapid, încet). Rolul lor este de a accentua, amplifica, explica, întări cuvântul.

Emblemele sunt construcții, convenții sociale care au valoare de semn și un echivalent lingvistic cert. Sunt gesturi autonome și pot substitui în totalitate cuvântul. Mișcările capului pentru „da”, „nu”, ridicarea din umeri, clipitul complice din ochi, semnul victoriei, gestul ce indică nebunia, cel pentru liniște sunt embleme frecvent utilizate în gestică noastră. Sunt prezente în actul de comunicare doar ca rezultat al învățării sociale.

Adaptorii vizează categoria activităților manipulatorii stereotipe. Rolul acestora este de descărcare și echilibrare psihică. Se disting două mari categorii: manipulările de obiecte (pix, foi de scris, cravată, haină, pahar) și automanipulările (răsucirea șuviței de păr, mișcatul ritmic al piciorului, atingerea urechilor, nasului, rosul unghiilor). Adaptorii apar în gestică noastră în baza unui proces automatizat și nu sunt folosiți intențional. S-a remarcat faptul că apar cu o mai mare frecvență în condiții de concentrare sau tensiune psihică. Au, evident, un rol de supapă prin care se „consumă” surplusul de tensiune generat de acomodarea

la o anumită situație (inclusiv aici și situațiile de comunicare). Prezentăm în continuare cele mai cunoscute teorii care fac referire la aceste categorii gestuale.

– Adaptorii sunt gesturi care inițial au fost utilizate în direcția confortului personal și care, ulterior, s-au transformat în obiceiuri (curățarea ochelarilor în situații de tensiune).

– Adaptorii pot deveni expresia unor trăiri cu conotație afectivă negativă (anxietate), *e.g.* creșterea anxietății duce la creșterea numărului de autoatingeri.

– Automanipulările pot fi expresia incertitudinii.

Fiecare dintre cele cinci categorii gestuale îndeplinește, preponderent, o funcție specifică. În acest fel, în ansamblul ei, gestică umană este complementară: manifestările afective, axate pe subiectul care comunică, îl dezvăluie. Regulatorii au ca țintă relația comunicățională pe care o structurează. Ilustratorii, la fel ca și emblemele, sunt determinanți pentru conținutul transmis, în timp ce adaptorii facilitează racordarea și adaptarea interlocutorilor la situații și la relațiile dintre ei. Iată de ce spunem că, față de implicarea voluntară și conștientă a partenerilor în comunicarea verbală, celelalte forme de comunicare – paraverbală și nonverbală – scapă, cel mai adesea, conștientizării, având un grad mai înalt de spontaneitate.

Considerente metodologice

Ipotezele

– În conduita simulată scade numărul regulatorilor față de conduitele nesimulate.

– În conduita simulată crește numărul manifestărilor afective față de conduitele nesimulate.

– În conduita simulată crește numărul adaptorilor față de conduitele nesimulate.

Obiective

– Identificarea dinamicii regulatorilor în trecerea de la conduita nesimulată la cea simulată.

– Identificarea dinamicii manifestărilor afective în trecerea de la conduita nesimulată la cea simulată.

– Identificarea dinamicii adaptorilor în trecerea de la conduita nesimulată la cea simulată.

Metoda

Analiza conținutului unui număr de 48 de înregistrări audio-video a unor jocuri de rol în care subiecții sunt puși în situația de a trece de la conduita nesimulată la cea simulată. Menționăm faptul că înregistrările au fost realizate în perioada aprilie 2003 – mai 2004. Subiecții care au participat la aceste jocuri de rol au fost studenți la secția sociologie (anul al III-lea), Universitatea „Transilvania”, Brașov.

Categoriile analizei conținutului comunicării nonverbale

Regulatori : contactul vizual direct ; postura paralelă cu cea a interlocutorului (umerii poziționați egal față de acesta). Manifestări afective (*affect display*) : înroșirea obrazilor ; paloarea obrazilor ; tremurul vocii ; răgușirea vocii. Adaptorii : automanipulări – atingerea mâinilor, atingerea feței, atingerea părului, atingerea gâtului, atingerea trunchiului, atingerea picioarelor cu mâinile, încrucișarea picioarelor ; manipulări de obiecte – manipularea obiectului de scris aflat la îndemână, manipularea unui obiect de vestimentație, manipularea elementelor din decor.

Propunem spre exemplificare un joc de rol dintre cele șase variante utilizate în cercetarea noastră.

Joc de rol nr. 1

Participanți : două personaje, mama și fiul adolescent

Rolul fiului : ești invitat de câțiva prieteni la un chef la o cabană de lângă Vulcan. Ți dorești foarte mult să mergi acolo, dar ești conștient de faptul că părinții tăi nu agreează să rămâi peste noapte în afara localității, mai ales într-un loc pe care nu-l cunoști. Situația este destul de delicată, mai ales din cauza faptului că săptămâna trecută ai luat nota 4 la teza la matematică, lucru care i-a surprins și revoltat pe părinții tăi. Trebuie să găsești o soluție pentru că ar fi o prostie să ratezi o asemenea ocazie. La urma urmei, oricine are nevoie de o mică distracție... departe de casă... nu? Vârsta îți dă dreptul! Un lucru este cert. După cele întâmplate săptămâna trecută, sub nici o formă nu le poți spune că mergi la chef.

Rolul mamei : fiul tău este elev în clasa a XI-a, dar nu are note prea bune, în ultimul timp e distrat și te neliniștește această situație. Săptămâna trecută a venit cu un 4 la teza la matematică. Ai suspiciuni și în legătură cu anturajul lui și te temi ca nu cumva să fi început să consume droguri. Din acest motiv, l-ai programat la un laborator pentru o analiză a sângelui. Nu poți să-i spui însă motivul pentru care vrei să faci aceste analize pentru că există posibilitatea de a refuza categoric. Trebuie să găsești o soluție pentru că mâine i-ai făcut programarea. Este timpul pentru o discuție dificilă. Dar mai întâi vrei să lămurești motivul notei foarte slabe la matematică pentru a putea lua măsuri în continuare.

Desfășurarea jocului de rol : pentru început, cei doi participanți poartă o discuție în legătură cu un eveniment petrecut în trecut, punctual, cunoscut de amândoi,

asupra căruia nu planează nici o suspiciune în privința disimulării. Treptat, cei doi se vor îndrepta fiecare spre subiectul pe care trebuie să comunice. Conform prescripțiilor rolului, în această a doua etapă, ambii participanți vor fi obligați să simuleze. Ei vor propune variante dezirabile contextului creat pentru a-și atinge scopurile pe care și le-au propus.

Mențiuni

1. Nici unul din cei doi participanți nu are cunoștința de prescripțiile rolului celuilalt personaj din jocul de rol.

2. Jocurile de rol au fost înregistrate cu camera video pentru ca semnalele non-verbale să fie surprinse, în dinamica lor, cu maximă acuratețe metodologică. Este cunoscut faptul că, în timp real, o serie de elemente ale comunicării nonverbale pot scăpa atenției, observatorul fiind centrat pe discursul oral al participanților. Acesta este și motivul pentru care cercetarea în domeniul comunicării nonverbale a avansat, mai ales în ultimele decenii. Motivul este simplu – studiile asupra comunicării nonverbale se fundamentează pe mijloace tehnice de performanță.

Pentru fiecare dintre cele șase variante de jocuri de rol, am realizat câte opt înregistrări diferite cu participanți diferiți. Am obținut, în acest fel, 48 de înregistrări. Din pachetul compact de șase variante diferite de jocuri de rol, în patru dintre acestea, doar un participant este pus în situația de a simula, iar în celelalte două, ambii participanți trebuie să simuleze. Pentru fiecare pachet compact de jocuri de rol, am înregistrat astfel prestația a opt persoane care au mișcat. Multiplicând acest număr cu opt, obținem o colecție de 64 de minicinoși (distribuiți în mod egal după sex), a căror conduită nonverbală o avem înregistrată cu camera digitală.

Menționăm faptul că utilizăm termenul *mincinoși* pentru inteligibilitatea textului, deoarece aceste persoane sunt obligate, conform prescripțiilor jocurilor de rol, să simuleze. De altfel, pentru o analiză comparativă pertinentă, fiecare variantă de joc de rol debutează cu o discuție în care participanții comunică despre un subiect punctual într-o manieră sinceră, nesimulată.

Punem în discuție și maniera în care ne-am raportat la acești participanți la jocurile de rol. Aceștia au obținut cote medii pentru Scala L (disimulare) a chestionarului de personalitate Eysenck (E.P.Q.).

Menționăm faptul că subiecții care obțin scoruri mici pe Scala L (naivitate socială) nu reușesc să simuleze sau sunt tensionați pe tot parcursul jocului de rol, făcând impracticabilă analiza comparativă, în timp ce subiecții cu scoruri înalte, peste medie, propun conduite simulate cu o vizibilitate foarte slabă. Cu alte cuvinte, categoriile analizei noastre de conținut devin inoperabile.

Pentru fiecare înregistrare, s-a lucrat cu câte doi codificatori care au utilizat aceeași grilă de categorii. Rezultatele obținute de aceștia nu evidențiază diferențe semnificative.

Rezultate

Tabelul 2. Dinamici la nivelul categoriilor gestuale în situații de simulare (valori medii, colecție de 64 de subiecți)

	Regulatori	<i>Affect display</i>	Adaptori
Conduită nesimulată	5	3	1
Conduită simulată	2	5	5

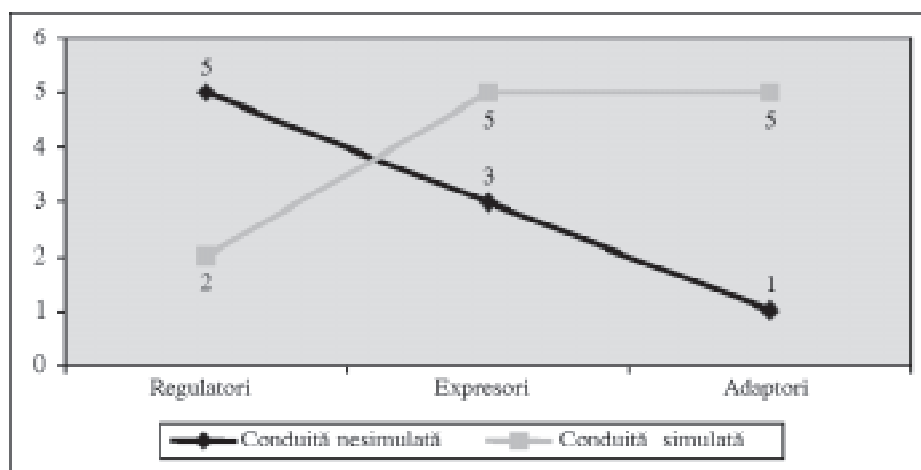

Fig. 1. Dinamici la nivelul categoriilor gestuale în conduita nesimulată comparativ cu cea simulată

În comparație cu conduita nesimulată, în conduita simulată numărul regulatorilor scade, în medie, de aproximativ două ori, numărul manifestărilor afective (*affect display*) crește, în medie, de aproximativ 1,6 ori, iar adaptorii cresc, în medie, de cinci ori.

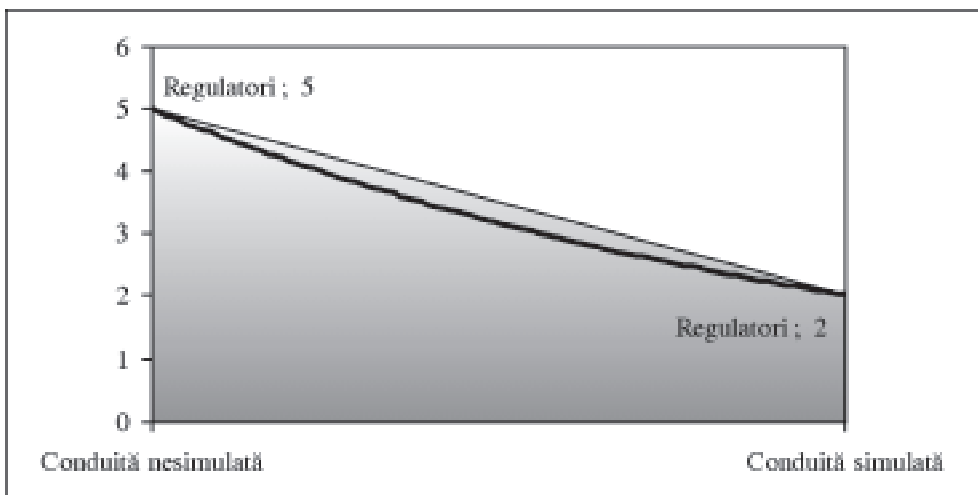

Fig. 2. Diminuarea numărului de regulatori în conduita simulată comparativ cu cea nesimulată

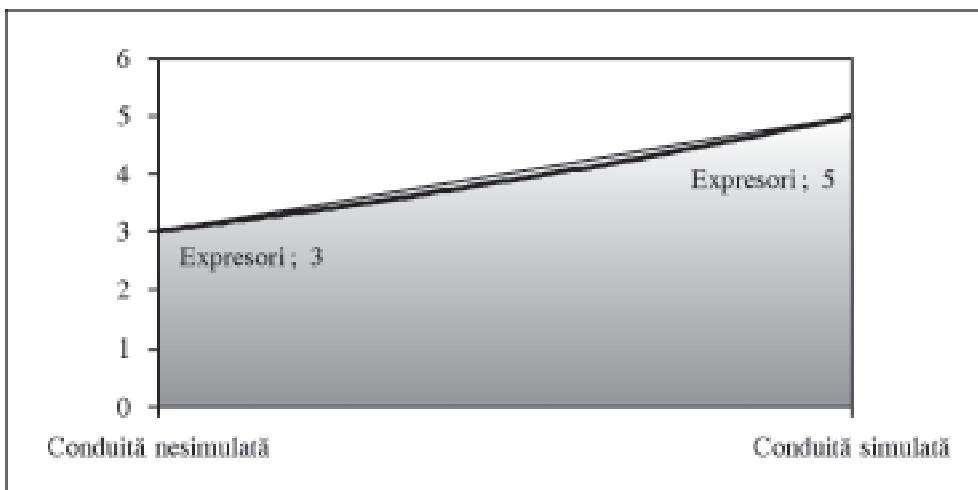

Fig. 3. Creșterea numărului de manifestări afective în conduita simulată comparativ cu cea nesimulată

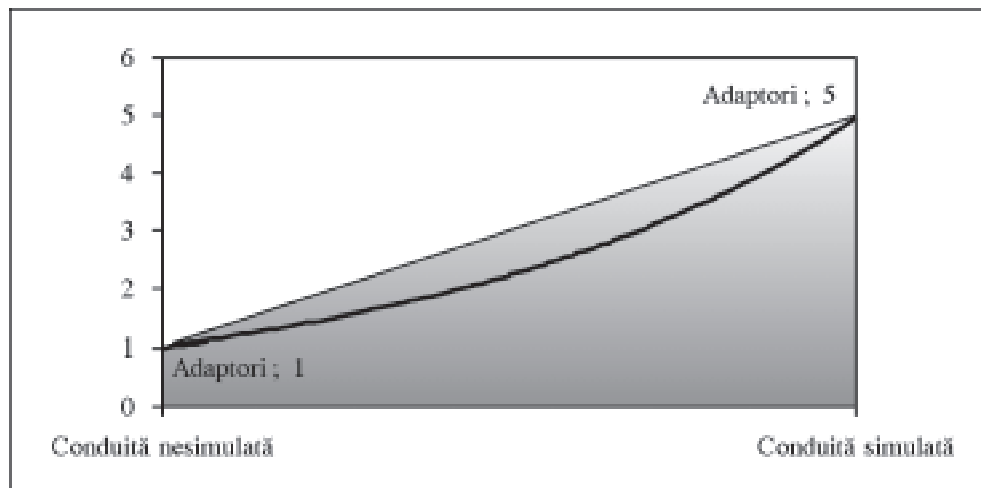

Fig. 4. Creșterea numărului de adaptori în conduita simulată comparativ cu cea nesimulată

După cum se observă, adaptorii sunt cei mai vizibili în dinamica lor atunci când ne referim la detectarea semnalelor nonverbale în conduita simulată. Insistăm asupra faptului că referirile trebuie să se facă la nivelul fiecărui subiect, prin analiza comparativă a categoriei gestuale *sui-generis* în situații de comunicare sinceră, pe de o parte, și simulată, pe de altă parte. Este cunoscut faptul că subiecții se diferențiază între ei prin expresivitate la nivelul comunicării, gestică fiind și ea saturată în determinări legate de sistemul de personalitate.

Ca noi direcții de cercetare, propunem o analiză detaliată a modului în care elementele nonverbale de la nivelul conduitei simulate se pot modifica în funcție de următoarele variabile: genul subiecților, vârsta acestora, locația în care au loc simulările.

Aplicații

1. Identificați categoriile gestuale descrise în următorul text și evidențiați rolul acestora:

„Ionuț, îmbujorat și agitat, năvălește pe ușa laboratorului de biologie și,

precipitându-se, își face loc cât mai aproape de doamna profesoară. Căutându-i înfrigurat privirea, spune pe nerăsuflăte: «Doamnă, doamnă, știți, acolo, la etaj – și, cu o figură conspirativă, arată cu degetul în sus –, a venit invitatul dumneavoastră însoțit de maimuțica de care ne-ați vorbit. Când am deschis ușa și m-a văzut, mi-a făcut din ochi, uite așa – continuă băiatul clipind cu stângăcie din pleoape. Înseamnă că acuși va veni la noi, nu-i așa?». Cu ochii țintă la privirea profesoarei, copilul mai făcu un pas aproape lipindu-se de ea. Mâna sa dreaptă o atinge cu un gest repetat și nerăbdător, solicitându-i imperativ confirmarea, în timp ce palma stângă mototolea precipitat colțul hainei» (Cucos, 1998, 231).

2. Exemplificați o situație în care mesajul comunicat verbal intră în contradicție cu cel nonverbal. Analizați acest tip de incongruență.

3. Identificați categoriile gestuale din textul ce urmează. În piesa clasică a lui Marivaux, intitulată *Falsele confidențe*, scrisă în secolul al XVIII-lea, Arlequin, un flăcău de la țară, descrie în modul următor felul în care îi făcea curte Silviei (Cohen, 1997, 71):

„Dacă v-aș spune povestea iubirii noastre, ați admira nespuse de mult pudoarea fetei. La început se retrăgea când mă apropiam de ea. Apoi a început să se îndepărteze tot mai puțin, iar în cele din urmă rămânea pe loc. Se uita la mine pe furiș și, când o surprindeam, se înroșea de rușine. Mă simțeam ca un rege când vedeam ce rușine îi era să se uite la mine”.

Bibliografie

- Butoi, Tudorel și Butoi, Ioana-Teodora. (2001). *Psihologie judiciară. Tratat universitar* (2 vol.). București : Editura Fundației „România de Mâine”.
- Ciofu, Ion. (1978). *Comportamentul simulat*. București : Editura Științifică și Tehnică.
- Cohen, David. (1997). *Limbajul trupului în relațiile de cuplu*. București : Editura Polimark.
- Cucoș, Constantin (coord.). (1998). *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice*. Iași : Editura Polirom.
- Ekman, Paul. (1970). Universal facial expressions of emotion. *California Mental Health Research Digest*, 8, 4, 151-158.
- Ekman, Paul (ed.). (1982). *Emotion in the human face* (ediția a II-a). Cambridge : Cambridge University Press.
- Ekman, Paul. (1999). Emotional and conversational nonverbal signals. În L. Messing și R. Campbell (eds.). *Gesture, Speech, and Sign* (pp. 45-55). Oxford : Oxford University Press.
- Ekman, Paul. (2003). *Emotions Revealed: Understanding Faces and Feelings*. Londra : Weidenfeld & Nicolson.
- Ekman, Paul și Friesen, Wallace V. (1967). Head and body cues in the judgment of emotion : a reformulation. *Perceptual and Motor Skills*, 24, 711-724.
- Ekman, Paul și Friesen, Wallace V. (1969). The repertoire of nonverbal behavior : Categories, origins, usage, and coding. *Semiotica : Journal of the International Association for Semiotic Studies*, 1, 49-98.
- Ekman, Paul și Friesen, Wallace V. (1975). *Unmasking the face. A guide to recognizing emotions from clues*. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall.
- Ekman, Paul și Friesen, Wallace V. (1981). The repertoire of nonverbal behavior : Categories, origins, usage, and coding. În A. Kendon (ed.). *Nonverbal communication, interaction and gesture. Selections from Semiotica* (Approaches to Semiotics ; 41). Haga : Mouton, 57-105.
- Ekman, Paul și Friesen, Wallace V. (1982). Felt, false, and miserable smiles. *Journal of Nonverbal Behavior*, 6, 4, 238-252.
- Ekman, Paul, Friesen, Wallace V. și Hager, Joseph C. (2002). *Facial Action Coding System*. Salt Lake City : Research Nexus (software).
- Ekman, Paul, Friesen, Wallace V. și Tomkins, Silvan S. (1971). Facial affect scoring techniques : a first validity study. *Semiotica*, 3, 1, 37-58.
- Ekman, Paul și Keltner, Dacher. (1997). Universal facial expressions of emotion : An old controversy and new findings. În U. Segerstråle și P. Molnár (eds.). *Nonverbal Communication : Where Nature Meets Culture* (pp. 27-46). Hillsdale, NJ : Erlbaum
- Ekman, Paul și O'Sullivan, Maureen. (1991). Facial expression : methods, means, and mous. În R.S. Feldman și B. Rimé (eds.). *Fundamentals of Nonverbal Behavior* (pp. 163-199). Cambridge : Cambridge University Press.
- Ekman, Paul și Scherer, Klaus R. (1984). Questions about emotion : an introduction. În K.R. Scherer și P. Ekman (eds.). *Approaches to Emotion*, Hillsdale, NJ : Erlbaum, 1-8.
- Fridlund, Alan J., Ekman, Paul și Oster, Harriet. (1987). Facial expressions of emotion. În A.W. Siegman și S. Feldstein. (eds.). *Nonverbal Behavior and Communication* (ediția a II-a, pp. 143-224). Hillsdale : Erlbaum.
- Kendon, Adam. (1983). *Gesture and Speech: How They Interact*. În J.M. Wiemann și R.P. Harrison. *Nonverbal Interaction* (pp. 13-43). Beverly Hills : Sage Publications.
- Le Clère, M. (1974). *Manuel de police technique*. Paris : Police Revue.

- Malandro, Loretta A., Barker, Larry L. și Barker, Deborah Ann. (1989). *Nonverbal Communication* (ediția a II-a). Reading, MA : Addison-Wesley.
- Mitrofan, Nicolae, Zdrengea, Victor și Butoi, Tudorel. (1994). *Psihologie judiciară*. București : Editura Șansa.
- Scherer, Klaus R. și Ekman, Paul. (1982). Methodological issues in studying nonverbal behavior (pp. 1-44). În K.R. Scherer și P. Ekman (eds.). *Handbook of Methods in Nonverbal Behavior Research*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Stancu, Emilian. (1995). *Criminalistica* (2 vol.). București : Editura Actami.

Abstract

The paper emphasizes the role of the gesture categories in the simulated behavior. We focused on the main gesture classification in literature – Paul Ekman’s. This study is a content analysis of nonverbal signals within the simulated behavior. By analyzing 48 role-play recordings in which the participants had to lie, we confirmed our hypotheses. The number of regulators decreases about 2 times, the number of affect displays increases 1.5 times and the adaptors increase about 5 times.

Primit la redacție : august 2004